

אהלי טהרות

מסכת כלים פרק י"ג מ"א-מ"ד

פרשת אמור תש"פ

משולחן מלכים

בענין זומא ליסטרו

שבת שם¹] שכתב להוכיח מזה שמותר לטלטל וזהמא לסטרו ולא נימא שמלאכתו לאיסור להסיר הוזהמא שהוא מעשה מלאכת בורר כמו שכתבו הפוסקים בהסרת השומן מהחלב, [ויל"ד לכ' בדמיון זה ול"ע בענין זה כלל]. אלמא דאין איסור בהסרה זו וצ"ע בספרים ול"ע. אמנם ממשנה הנ"ל בכלים נתבאר דכלי הזומא ליסטרו ב' צדדים לו והצד שהוא מזלג מלאכתו להיתר, וא"כ הו"ל כלי שמלאכתו להיתר. והא דפי' רש"י דהזומא ליסטרו עשוי להסיר הוזהמא, היינו דפי' לשון המלה וזהמא ליסטרו המוסב על הכף שענינו להסיר הוזהמא ומיהו גם צד המזלג הוא עיקר בכלי. וכמו שמבואר במשנה ניטל כפה טמאה משום מזלג [ל"ע בלשון] אלמא דמזלג נמי עיקר. וא"כ ה"נ לענין שבת שם כלי להיתר עליו מחמת המזלג ושפיר אפשר משום טעם זה לטלטלו ודו"ק². שו"ר כעת ברמב"ם פי"א מהלכ' כלים ה"כ [וה"ל כלי שבראשו כף אחד כסבכה לצלות עליו ובקצה השני שיניים להוציא מהן הבשר מן הקדירה או מעל האש ניטלה כפו טמא מפני שיניו ניטלו שיניו טמא מפני כפו] ודו"ק³.

חידושי מרן הגר"ד לנדו שליט"א שבת סי' עח

הוא דרך כילוי ואחר שכלה הדיו אין משתמשים בו עוד). עכ"ד. 5 ע"ש שפירש שהוא משמש גם לקדירה ולא לצליה לבד, והוא כפירוש הראשונים שלא כפירוש במשנה. ואמנם הנה בה"ט כתב כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן ובראשו השני מזלג לצלות בו הבשר ניטלה כפו טמא מפני שיניו כו' והשיג הראב"ד שם או כתב תחת זולמטרא, ומעולם לא עלה על דעת שיירימו בו דשן בראשו אחד ובראשו שני יצלו בשר אבל הוא כלי שיש בו בית קיבול מצד אחד לקחת התבשיל מן הקדירה לתת בקערה והמזלג שבראשו השני לוקח חתיכות משם מן הבשר ולתת לקערה. (ובה"כ השיג זה עשה תחת קליגרין ע"ש). ולהמבואר בראב"ד דברי הרמב"ם בהלכותיו הם כעין מש"כ בפי"מ ששיניהם משתמשים לצליה. אבל במים טהורים כתב שבפרק כ' כתב ענין זומא ליסטרו. וצ"ת בכל זה. 6 נרשם שם, מקדמת דנא וטעון בדיקה.

כלים פרק י"ג משנה ב' זומא לסטרא שניטלה כפה טמאה מפני המזלג ניטל המזלג טמאה מפני כפה. ועי' בפירוש המשנה לרמב"ם שפי' דהוא כלי העשוי לצלות עליו בשר מב' צדדיו. וצ"ע דא"כ היאך הו"ל מג' כלים שהתירו לטלטלם בראשונה בשבת דף קכ"ג ב', הא הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור¹.

ונראה דאדרבא דיש משם לדקדק כדעת הרמב"ם, דהתם בשבת נאמר וזהמא ליסטרו של קדרה והכא נאמר בסתמא זומא ליסטרו. וס"ל לרמב"ם דשני כלים הם, של קדרה הוא כעין זה שפי' המפרשים שעשוי להסיר הוזהמא ולהוציא הבשר. אבל היכא שנאמר בסתמא זומא ליסטרו הוא כלי אחר העשוי לצלי' ולא לקדרה וענינו כמו שפי' רמב"ם. והא דקראו לשני כלים השונים זה מזה בשם אחד שענינו הסרת הוזהמא כמ"ש ברש"י². אפשר משום דשל צלי דומה לשל קדרה בצורתו [אמנם עי' ברמב"ם דצד הכף הוא כרשת, וא"כ אינו דומה ממש]. א"נ ועיקר ס"ל כאותו פי' בערוך ערך זמלסטר דלשון זומא לסטרו הוא דין עביד תרין דהיינו כלי העושה ב' פעולות וזה משותף לשני כלים אלה דיש להם ב' פעולות מב' צדדיהם ודו"ק. ונאמר לי בשם גאון אחד ז"ל [ושו"ר כעת בחי' הגראמ"ה

1 ועריטב"א שם כג. שרוב תשמישן להיתר ופעמים משתמשים בו לאיסור והוא כמו כלי מלאכה. ויסו"ד בבעה"מ שם. (אבל לפירוש הרמב"ם כל תשמישן לאיסור וזה"ה קדירה ושפוד). 2 שבת שם, ובהוריות דף יג: ד"ה וזהמא ליסטרו כתב רש"י אותו כף שבוחשין את הקדרה קרי להו הכי על שם שמעבירין הוזהמא לצדדיו, על שני צדיו תרגום על תרין סטרוהי. 3 וע"ע אנלי טל בורר סק"ט. 4 ושמעתי מהגרד"ל שאינו שייך לנדון הפוסקים אם הולכים אחר רוב תשמישו של כלי אם לאיסור אם להיתר (עי' משנ"ב סי' שח סק"י ובביאה"ל ד"ה קורדום. שהם דיברו בכלי אחד שיש בו שימושי היתר ושימושי איסור. וכאן הם שני כלים המורכבים בגוף אחד. והוא דבר ההוה בכמה כלים גם בזמן הזה שמחברים שני כלים כאחד ויהיה מלאכת האחד היתר והשני איסור. ופעמים שצד אחד אין תורת כלי עליו (כגון עט שיש בו ברכון ששימוש העט

עיוני כלים

הגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א

פרק י"ג.

משנה א'.

הסיף והסכין והפגיון וכו', מבואר בר"ש דכל הנהו של פרקים הם ואהכי בנחלקו טמאים, והא דמטהר בסמוך לראש הוא או משום דלא חזי בפנ"ע או משום שמא יפצע ידו, ואמנם במספורת שנחלקה לשנים דחכמים מטהרים הטעם לפי שנשברה, והיינו דבשל פרקים לכו"ע טמא, ולא איפליגו אלא בגוש אחד שנשבר אי נמי טמא או לא, והנה טעם הפלוגתא נראה בס"ד פשוט דבשל פרקים נהי דמשתמי' שין בו כך מ"מ כיון דכל אחד הוא כלי בפנ"ע ממילא גם אם אין מושתמשין בו כך עדיין שם כלי מעשה עליו כדברי רבינו חיים הלוי הנודעים דכל שאין חסר בצורת כלי דילי' אזי גם אם אין מושתמשין בו בפנ"ע אכתי שם כלי מעשה עליו, אבל בגוש אחד שנשבר בזה ס"ל לרבנן דכיון דהוא גוש אחד ממילא אין צורת כלי עליו בשבור ורי' פליג, ואמנם בא"ר מבואר דגם נשבר טמא ורק דמספרת שאני לפי שכל שימוש הוא ע"י ההידוק ובוה כל חלק בפנ"ע אינו כלום, ולא נתבאר בדבריו ז"ל דא"כ מ"ט דר"י דמטמא במספרת והא לא חזי למידי, וברמב"ם פי"א הל"ט מבואר דבמספרת שנחלקה אינה מעברת את השיער אלא בדוחק, והוא כעין סברת הגר"א, ורק

המשך בצמ"ג

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בדין מספורת שנחלקה

אאמו"ר הגאון זצ"ל שם דקדק מדברי הרמב"ם בפ"ח ממעשה הקרבנות הכ"א, דדוקא בכלי חרס הויא השבירה מעשה המטהר, אבל בכלי מתכות ליתא להאי דינא, וכל מה דמהני ביה שבירה הוא רק משום שנפקע הימנו שם כלי וממילא נטהר, ולהאמור יהיה מוכח מדברי הר"ש כאן דסבירא ליה כשיטת רבנו משולם שהביא אאמו"ר הגאון זצ"ל שם ד"שבירה" הויא מעשה המטהר בכל הכלים. ולפי ביאור זה צריך לומר דלא מיירי הכא אלא לענין טהרת המספורת מטומאתה הקודמת, דלזה אהני 'מעשה השבירה' לטהרה מטומאתה, אבל מכל מקום מקבלת היא טומאה מכאן ולהבא, כיון דאכתי ראויה היא למלאכתה, ולא בטל שם כלי

המשך בצמ"ג

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

פרק י"ג משנה א'

הסיף והסכין והפגיון וכו' שנחלקו הרי אלו טמאים.

עיי' תיו"ט שכתב דקאי בין לענין שישארו בטומאתן אם היו טמאים, ובין לענין קבלת טומאה מכאן ולהבא. והטעם דטמאים, כתב הרמב"ם (פי"א מכלים ה"ח) מאחר דאכתי כ"א עושה מעין מלאכתו, ועיי' חזו"א (סימן י"ז סק"כ) שכתב דלא מיירי מתני' המשך בצמ"ג

המשך מעמ' א'

דצ"ב כנ"ל במה איפליגו ר"י ורבנן, אכן להנ"ל נראה בס"ד דס"ל לר"י דנהי דלא חזי מ"מ מאחר דביסודו הוא שני כלים ורק דמחברין ומשמשינן זע"ז ממילא הפרדתן זמ"ז לעולם אינה שבירה דנשארו שני הכלים שלמים ורק דכעת אינם משמשים ואין כאן לעולם חסרון בגופו כ"א במה שאינו משמש השתא.

והנה בשבת דמ"ח ב' אמרי' דמספרת של פרקים חיבור לטומאה ואינו חיבור להזאה, ואמר רבא דדבר תורה הוי חיבור רק בשעת מלאכה בין לטומאה ובין להזאה, וגזרו על טומאה שלא בשעת מלאכה אטו טומאה שבשעת מלאכה, וגזרו על הזאה שבשעת מלאכה אטו הזאה שלא בשעת מלאכה, ויעו"ש בתו' שכ' דהא פשיטא דמדאורי' כששניהם מחוברים זל"ז טמאים דהא משמשים שימוש אחד וצריכין זל"ז, ועוד כתבו תו' בשם הרשב"א – דהוא הר"ש – דע"כ שהוא מה"ת חיבור דאל"כ למה יגזרו והרי כל חלק בפנ"ע אינו מקב"ט כדמוכח במתני', הגם דאיכא לאוקמי מתני' לא בשל פרקים וכולה מתני' ר"י היא, והיינו דס"ל דכולה מתני' מיירי בנשבר וכולה ר"י היא, ואמנם כאן הכריע הר"ש דמיירי בנשבר ורישא בשל פרקים, ואהא סימנו דגם לרבנן כל אחד בפנ"ע טהור מ"מ נטמא ונפרק וחזר ונתחבר חזר לטומאתו הישנה, ולא ביארו הטעם בזה אמאי הדר לטומאתו הישנה, ואכן הוא מהטעם הנ"ל דגם לרבנן אין כאן שבירה אלא דבעודו שבור אינו משמש והו"ל כשמן שקרש דכעת אינו מטמא ומיטמא אבל כשהחזר ונתקן הדר לטומאתו.

משנה ב'.

קולגריפון וכו', הנה בכל לשון המשנה כאן מבואר דמיירי בהי' שלם וניטל, ומשמע דאם מעיקרא עשה רק מחצה לא יטמא, ולכאור' אמאי, הא מאחר דתרי כלים נינהו למה לא יטמא האחד כשעדיין לא עשה את חבירו, ואם אחד הם למה בנשבר לא נטהר, וגם צ"ב מה דמסיים בה דהשיעור כדי שישאר לעשות מלאכתו ומאי קמ"ל בזה הכא טפי מבבבלי שביירה, אמנם הביאור בזה נראה בס"ד דיש כאן ג' כלים נפרדים, דכל צד בפנ"ע הוי כלי, וזולת זאת הברזל המחברם הוא כלי בפנ"ע והוא משמש להחזקת שניהם, תדע דהא כלי שנשבר היד שלו ודאי דהוא מקב"ט והכא הרי מבואר דבעי שישאר בו שיעור לעשות מלאכתו והוא כדי אחיזה וכיו"ב, ומוכח דכאן הברזל אינו יד בעלמא אלא דהוא חלק מעצם המושמש, וממילא יש כאן כלי שלישי שהוא הברזל המחבר, ואהכי מעיקרא כ"ז שלא נגמר הכל עדיין הוי חצי כלי מחמת שהברזל הוא אחד עמהם והוא עדיין אינו גמור, וקמ"ל דמ"מ בשבירה אין כאן חסרון דשבירה אינו כיון דכל אחד בפנ"ע גם יכול ליחשב כלי הוא וברזלו עמו, הגם דלגמור מלאכה ייחשב כאילו עדיין לא נגמרה מלאכתו עד שלא יגמר כולו.

משנה ג'.

חרחר שנפגם טמא עד שינטל רובו נשבר מקופו טהור, קרדום שניטל עושפו טמא מפני בית ביקועו ניטל בית ביקועו טמא מפני עושפו נשבר מקופו טהור, לכאור' צ"ב דמאי קמ"ל בניטל מקופו שהוא טהור והא אינו ראוי לכלום, ואמנם נראה בס"ד דחידוש גדול איכא בזה משום דלהמבואר בשיליה מכילתין יד זו דינה כיד והיא טמאה מדיון יד, וכיון שכן הא ה' בדין שכשניטלה לא פקע שם כלי מיני', דאטו כלי שניטל ממנו היד פקעה טומאתו, ואהא קמ"ל דאינו כן דכיון דלמעשה אין לו אפשרות להשתמש כן ונשבר מקופו וממילא שוב לא יוכל להשתמש בו ממילא אינו כלי, גם תמה בסדרי טהרות דלעיל גבי טומאה ישנה מבואר בתוספתא דהכל הולך

אחר עושפו ומשמע דהוא עיקר הכלי וא"כ בניטל עושפו למה לא יטהר מחמת שניטל עיקר הכלי, ואמנם נראה בס"ד דהן כי אמת נכון הדבר שכששניהם נמצאים אזי עיקר הכלי הוא העושפו אבל כשנפרדו הנה הבית ביקועו הוי כלי בפנ"ע.

משנה ד'.

מגריפה שניטלה כפה טמאה מפני שהיא כקורנס דברי ר"מ וחכמים מטהרין, והנה לכאור' הפלוגתא בכאן הוא אי בכלי מתכות שנשבר בעי שיעשה מעין מלאכתו הראשו' נה או דסגי בשעושה מעין מלאכה, וכן משמע בר"מ פי"א הל"ב דכתב דבעי מעין מלאכתו ולהכי אינו טמא מחמת היותו כקורנס לפי שלא נעשה לכך, וכבר תמזה בזה דהא הוא מחלוקת ערוכה בשבת דנ"ט בהא דניטלו עינבליהן טומאתן עליהן דקאמר רבא הטעם הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס ומשמיע קול וכן אריבר"ח, ורי"א משום שראוי לגמע בו מים לתינוק, ומבואר בגמ' דנחלקו אי בעי משמש מעין מלאכתו או מעין מלאכה, וכיו"ב בסנדל של בהמה דטמא לר"י רק משום שמניחו ברגליו כשבורה ולא סגי במה ששותה בו מים במלחמה, ויעו"ש בתו' דא"צ יחוד למלאכה השניה לפי דראוי להחזירו למלאכה הראשונה ממילא עדיין שם כלי עליו מחמת שימוש מועט זה, ועכ"פ תמזה א"כ דהכא הוא פלוגתתא דתנאי אי בעי מעין מלאכה הראשונה והתם איפליגו בה אמוראי, ואמנם כד מועינת בה נראה בס"ד דתרי מילי נינהו, דהתם מיירי בכלי שנשבר ומשמש מעין מלאכה, אבל מגריפה שניטלה כפה אינה כלי שנשבר אלא דיש כאן כלי מחודש דמעיקרא ה' מגריפה והשתא קורנס והוא נידון אחר בכלל אם ככה"ג שנתחלף שם כלי שלו אי הוי עדיין כלי כדמעיקרא או לא, אבל עכ"פ אינו שייך לסוגיא בשבת דשם הנידון הוא שנשאר אותו כלי רק שנשבר ודייני' מה נקרא שביירה.

מגירה שניטלו שיניה אחת מבינתיים ונשתיירה אחת מבינתיים טהורה נשתייר בה מלא הסיט במקום אחד טמאה, ומבואר בלשון הר"מ בפיה"מ דבכה"ג כולו טמא, וקמ"ל דבכה"ג הוי הכל כלי אחד שעדיין הוא משמש מחמת מקצתו.

המעצד והאזמל והמפסלת והמקדח שנפגמו טמאין ניטל חיסומן טהורין וכולן שנחלקו לשנים טמאים חוץ מן המקדח והרוקני בפנ"ע טהורה, ופי' הר"ש דרוקני היינו עץ שבתוכו ברזל ועשוי להחליק הנסרים והעץ בפנ"ע טהור אבל הברזל בפנ"ע טמא, ומבואר בתוספתא דגם כשהוא מחברו אינו חיבור אלא לטומאה ולא להזיי, ויעו"ש בשבת דמ"ח ב' גבי איזמל של רהיטני שהיא הרוקני דילן כמבואר שם ברש"י וכ"ה בתוספתא, ומבואר שם דמה"ת הוי חיבור רק בשעת מלאכה וגזרו וכו' כדלעיל משנה א', ולכאור' הא הוא דבר פשוט דבאינו מחובר הוא טהור דהא הוא פשוטי כלי עץ, ומאי קמ"ל מתני' דבפנ"ע טהורה, והרמב"ם בפ"א הל"ז כתב דרוקני בפנ"ע אינה מקב"ט לפי שהיא כמקצת כלי וחלק עליו הראב"ד, ויעו"ש בפיה"מ, ולפ"ז מבואר כוונת הר"מ, אך עכ"פ צ"ב להר"ש והראב"ד מאי קמ"ל מתני', ואמנם החידוש בזה נראה פשוט בס"ד דקמ"ל דהא כשהוא מחובר לו הוי חלק עמו וגם עכשיו לא נשבר ועדיין הוא כלי אחד עמו וניטל עתה ויחזור לשמש עמו וממילא יהא שם כלי עליו ויטמא הגם דהוא פשוטי כלי עץ משום דהוא חלק מכלי המתכת, ואהא קמ"ל דאינו כן וכאשר הוא מופרד אין הוא כלי לפי שהוא אינו חלק מהכלי אלא יד לכלי וממילא כשהוא מופרד אינו כלום.

המשך מעמ' א'

מינה, וכמו שכתב רש"י בחולין דף קכ"ג ע"א בדיון טלית שהתחיל בה לקורעה, דאף על פי שיש בשיריה שלש על שלש, ועדיין ראויה היא לקבל טומאה, מכל מקום טהורה היא מטומאתה הראשונה, דומיא דכלי חרס, דשבירתו מטהרתו, ושביריו מקבלין טומאה, ע"ש.

אמנם באמת יתכן לומר, דמיירי הכא גם לענין דין קבלת טומאה מכאן ולהבא, דאכתי כל אחד מחלקי המספורת ראוי הוא לחתוך בו, מכל מקום מכיון דמקודם היה כלי אחד של שני סכינין, ועתה אינו אלא סכין אחד, נחשב הוא בכך 'שבר כלי', ו'שבר כלי', אף על פי שהוא ראוי לתשמיש, אינו מקבל טומאה אפילו מכאן ולהבא, וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ח מכלים ה"י, וזה לשונו – כל הכלים שנשברו ונפסדה צורתן, אין שבריהן מקבלין טומאה, אף על פי שאותן השברים ראויין לתשמיש, חוץ משברי כלי חרס, שאם היה בהן חרס הראוי לקבל, הרי הוא מקבל טומאה, שנאמר 'וכל כלי חרס', מפי השמועה למדו שזה לא בא אלא לרבות שברי כלי חרס, עכ"ל. הרי מבואר דשברי שאר הכלים, מלבד כלי חרס, אין מקבלין טומאה, אף על פי שעדיין ראויין הן לתשמיש, והיינו דמכיון שנשברו הכלים ונפסדה צורתן, פקע מהם שם 'כלי', ונעשין 'שבר כלי', ועל כן אף שעדיין ראויים הם שברי הכלים לתשמיש, אין מקבלין טומאה.

וגם לשיטת הראב"ד שהשיג על הרמב"ם בהלכות כלים שם, וסבירא ליה דליכא דין מיוחד ביכלי חרס' שהשברים שלו מקבלין טומאה, אלא הוא הדין בשאר כלים אם עושין שבריהם מעין מלאכתן הראשונה הרי הם טמאים, מכל מקום יש לומר, דגם לדידיה אין שבר הכלי נידון ככלי עד שיחזרוהו להשתמש בו כמות שהוא, וכמו שכתבו התוס' [זבחים דף צ"ה ע"א ד"ה לא] והראב"ד [פ"ו ממקואות ה"ד] לענין שברי כלי חרס דאינו מיטמאין מכאן ולהבא בלא יחוד, והיינו דמכיון שנשבר הכלי, הרי הוא נעשה 'שבר כלי', ואף דאכתי ראוי הוא לתשמיש, מכל מקום אינו נידון ככלי עד שיחזרוהו להשתמש בו כמות שהוא, ואם כן יש לומר דמתניתין מיירי בשלא יחד את שברי המספורת לחתוך בהן, ועל כן אף על פי שראויים הם להשתמש בהם, אינם מקבלין טומאה מכאן ולהבא. (ואמרו לי, שבספר 'עמק ברכה' כתב, דגם לדעת הרמב"ם, הא דשברי כלים אינם מקבלין טומאה, הוא דוקא כשנפסדה צורתן הראשונה, וסיים שם – 'וכדומה לי שכן שמעתי בשם מרן הגר"ח הלוי מבריסק ז"ל, ואם נאמר דבמספורת שנחלקה לא נפסדה צורתה, נצטרך לומר גם להרמב"ם דמתניתין מיירי בשלא יחד את שברי המספורת לחתוך בהן, ועל כן אינם מקבלין טומאה מכאן ולהבא).

אמנם הר"ש עצמו סבירא ליה לעיל פ"ב מ"ב דשברי כלים הראויים לתשמיש המשך בעמ' ג'

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

המשך מעצ' א'

אלא אחר שהיו מחוברים ונתפרקו, אבל כשהן חלוקים בתחילת עשייתן קודם שנתחברו מעולם טהורים, ואפי' לר"ג דאמר לעיל (פי"ב מ"י) גולמי כלי מתכות טהורין, הכא שאני דעדיין לאו כלי ניהו, ורק בשכבר ירד לקב"ט טמא אף כל סכין בפנ"ע. והביא דוגמא לזה משבת (דף נ"ט) וכתב דהרבה מצינו כיו"ב, עכ"ד.

והנה בשבת (דף מ"ח ע"ב) איתא דזוג של ספרין הוי חיבור לטומאה ולא להזאה, ואיתא שם בגמ': אמר רבא ד"ת בשעת מלאכתן הוי חיבור בין לטומאה ובין להזאה, ושלא בשעת מלאכתן לא הוי חיבור לא לטומאה ולא להזאה, וגזרו בטומאה שלא בשעת מלאכתן אטו שעת מלאכתן, ועל הזאה בשעת מלאכתן אטו שלא בשעת מלאכתן, ומבואר דגם בחיבורן חשיבי כשני כלים המחוברים (ול"ז) ומשו"ה אין נטמא אחד ע"י טומאת חבירו אלא בשעת מלאכה, אמנם אפ"ה קודם חיבורן עדיין ל"ה כלי גמור, [וע' בתוס' בביצה (דף כ"ג ע"ב ד"ה משום), שכתבו דמספרת של פרקים ל"ד לריחים של פלפלין דהוי כשלשה כלים ואין נטמא האחד ע"י חבירו, משום דבמספרים הם מחוברים יותר בשעת מלאכה, ולפ"ז י"ל דבריחים של פלפלים יטמא כ"א בפנ"ע גם קודם חיבורן, דכ"א הוי ככלי גמור].

הסיף.

עיין ר"ש שהביא דעל הפסוק (בראשית כז, ג) תליך וקשתך מתרגמינן סייף וקשתך, והוא מפירוש רה"ג שכ"כ. וכוונתם לתרגום אונקלוס, דהתרגום יונתן מפרש דתליך הוא בית גיך, והיינו בית מושב החיצים, וכ"פ הרשב"ם עה"ת. והשחור.

כתב הרע"ב הם מספרים קטנים וכו', ויש מפרשים תער, והוא פירוש רש"י ר"פ משילין (ביצה ל"ה ע"ב), והק' התוס' (שם ד"ה השחור) דא"כ בנחלקו למאי חזי הבית יד, (והובא בתיו"ט), וברש"י שם תמה ע"ד דמה יענו על איך דתנן ברישא הסיף והסכין וכו'. ואפשר דס"ל דברישא איירי שנחלק הסיף והסכין, משא"כ גבי שחור וזוג של ספרים שנחלקו משמע להו שנתפרקו ב' החלקים זה מזה, ולכך הקשו בזה למאי חזי.

מספרת שנחלקה לשנים, ר"י מטמא וחכמים מטהרים.

יעוי' תוס' שבת (דף מ"ח ע"ב ד"ה א') דכתבו לפ"ד הרשב"א חכמים פליגי נמי ברישא ומטהרי, אמנם הרמב"ם (פי"א מכלים ה"ט) כתב דמספרת שנחלקה לשנים טהורה לפי שאינה מעברת את השיער אלא בדוחק, והיינו דברישא עושה מעין מלאכתו, וכעין זה פירש בא"ר דבסיפא איירי במספרת גדולה שאינה חדה ועיקר תשמישה הוא ע"י ההידוק ולכן כ"א בפ"ע לא חזי למלאכה, אמנם מלשון הר"ש והרע"ב דבסיפא טהור כיון שנשברה, משמע דהחילוק דברישא רק נתפרקה זה מזה, אך בסיפא נשברה ולכן טהורה, (ועיין במשנה אחרונה שכתב דמודקט מספרת משמע דאין בה חוליות ולכן בזה היכא דנחלק הוי ע"י שבירה). ובאיור הדבר דלא סגי בהא דעושה מעין מלאכתו, ומהני רק משום דאפשר להחזיר דל"ה שבר כלי, אבל היכא דאית ליה שם שברים לא סגי בהא דעושה מעין מלאכתו, [ואפשר לבאר זה עפ"ד חידושי רבינו חיים הלוי פ"י מכלים דבעי שיהא כלי וגם כלי מעשה, ולכן לשם כלי סגי בהא דיכול להחזירו, ולכלי מעשה בעי שיהא ראוי להשתמש, אמנם יעויש"ה בחידושי רבינו חיים הלוי מש"כ לענין דיכול להחזירו לא מהני לשם כלי].

ובמשנ"א כ' דהיכא דעומד להחזיר טמא גם כשאין ראוי עתה להשתמשות, אמנם יל"ע בזה בסוגיא דשבת (דף נ"ח ע"ב) דנראה דכ"ז דברי אביי, אבל לרבא לא מהני מה דיכול להחזירו גרידא.

משנה ב'

קולגריפון שניטלה כפה טמאה מפני שינה, ניטלה שינה טמאה מפני כפה וכו', וזמא לסטרא שניטלה כפה טמאה מפני המזלג ניטל המזלג טמאה מפני כפה. ומבואר הכא במתני' דכה"ג לא חשיב שבירה ומוק"ט מכאן ולהבא, ועיין במשנ"א שדן דאפשר דכ"ז היינו דוקא בכלי מתכות דגם פשוטיהן טמאין ומשא"כ בכלי עץ אפשר דחשיב כשבור ואין מק"ט. [ועיין בב"מ (דף ל"ג ע"א) דר' יוסי ס"ל דהיכי דמי רבו אפילו אם האיר עיניו במשנה אחת, אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן וזהמא ליסטרין], וברמב"ם (פי"א מכלים ה"ט) ביאר: כלי שיש בראשו האחד כף להרים בו הדשן ובראשו השני מזלג לצלות בו הבשר, שניטלה כפו, טמא מפני שיניו, ניטלו שיניו, טמא מפני כפו, וכתב הראב"ד זה כתב תחת זומלטר (ביאר המים טהורים דכוונתו מודקט מזלג דזה תנן במתני' לגבי זומא ליסטרין, ועיי"ש שביאר עפ"ד הרמב"ם בפיהמ"ש דכוונתו בזה לקולגריפון ונקט כסדר המשנה וכ"כ בסדרי טהרות) ומעולם לא עלה על דעת שירימו בו דשן בראשו אחד ובראשו

המשך מעצ' א'

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

המשך מעצ' ב'

מקבלים טומאה מכאן ולהבא אפילו בלא ייחוד, ובתוס' חולין דף נ"ה ע"א (ד"ה שיעורין) משמע דלא מהניא שבירתן אפילו לטהרן מטומאתן הקודמת, ולפי שיטתם צריך לומר, דמספרת שנחלקה, כיון שהיה בה מעיקרא שימוש של שני סכינים, ועתה אין בה אלא שימוש של סכין אחד, גריעא משברי כלי חרס, ומהניא חלוקתה לענין שלא תקבל טומאה מכאן ולהבא בלא ייחוד, ועכ"פ מהניא להפקיע טומאתה הקודמת.

והנה ברישא דמתניתין קתני, הסיף והסכין וכו' וזוג של ספרים שנחלקו, הרי אלו טמאים. ופירש הר"ש שם, דכלים של חוליות הם, ואף על פי שנחלקו, ראויים הם למלאכה כל אחד לעצמו, ע"ש. ולהאמור יש לבאר החילוק בין הרישא לסיפא, דברישא דמייירי בכלים של חוליות, לכולי עלמא לא חשיבא חלוקתן 'שבירה' המטהרת, וגם לא מהניא לשוויי כל אחד מהחוליות 'שבר כלי', ועל כן מודו חכמים דאכתי טמאים הם, ורק ב'מספרות', דאינה של חוליות, בזה הוא דפליגי רבי יהודה וחכמים, דרבי יהודה סבירא ליה דכיון דאכתי חזי כל חלק לתשמישו כמקודם, אין כאן שבירה, ולא חשיב כל אחד מהחלקים 'שבר כלי', אולם חכמים סברי, דכיון דמקודם היה כלי אחד של שני סכינים, ועתה אינו אלא סכין אחד, יש כאן 'מעשה שבירה', וגם נהפך בכך מ'כלי' ל'שבר כלי', וכמו שנתבאר.

והנה לשיטת הרמב"ם הנ"ל שמחלק בין שברי כלי חרס, שמקבלין טומאה, לבין שברי שאר הכלים, שאף על פי שראויין לתשמיש אין מקבלין טומאה, נראה לומר, דהא דמרבין מקרא ד'וכל כלי חרס' דשברי כלי חרס שראויין ומיוחדין לתשמיש חשיבי כלים, הוא רק לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין שאר דיני כלים שבתורה, הוו להו שברי כלי חרס כשברי שאר הכלים, דאף על פי שייחדום להשתמש בהם לא חשיבי כלים. (ואפשר דגם לענין קבלת טומאה לא חשיבי שברי כלי חרס 'כלים', ורק דנתרבה לענין דין קבלת טומאה דגם 'שברי כלים' מקבלין טומאה).

ועיין ברמב"ם בפ"ו ממקואות ה"ד שכתב, וזה לשונו – הלוקח כלי גדול, ונקבו נקב המטהר אותו, וקבעו בארץ ועשהו מקוה, הרי זה כשר. והשיג עליו הראב"ד שם, דאין אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הראוי לקבל טומאה על ידי ייחודו להשתמש בו ונמצאת טבילה זו בכלים, ע"כ.

ולהאמור יש לומר דהרמב"ם והראב"ד אזלי בזה לשיטתייהו, דלשיטת הראב"ד דליכא דין מיוחד ב'כלי חרס' שהשברים שלו מקבלים טומאה, אלא הוא הדין בשאר כלים אם עושין שבריהם מעין מלאכתן הראשונה הרי הם טמאים (וקרא ד'וכל כלי חרס' אתי לרבותא שהייתי סבור חרס הנשבר אין לו תקנה), יש לומר דאית להו לשברי הכלים דין 'כלי' לכל דיני התורה, וזהו שהשיג שם, דאי אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הראוי לקבל טומאה על ידי ייחודו להשתמש בו, ונמצאת טבילה זו בכלים, אולם לשיטת הרמב"ם דשברי שאר הכלים אין מקבלין טומאה, ורק שברי כלי חרס הוא דאיתרבו מקרא ד'וכל כלי חרס' דמקבלין טומאה, מסתברא דהריבוי הוא רק לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין שאר דיני התורה הוו להו שברי כלי חרס כשברי שאר הכלים דלא חשיבי כלים, ושפיר כשרים הם לטבול בהם. (ואפילו אם נאמר דאחר שייחד את שבר כלי החרס לתשמיש אין טובלין בו, משום דבעינן במקוה שתהא הויית על ידי טהרה (עיין שו"ע יו"ד סימן ר"א סמ"ח), ומכיון שייחדו לתשמיש הרי הוא מקבל טומאה ואינו כשר לטבול בו, מכל מקום קודם ייחודו – דאכתי אינו מקבל טומאה – שפיר כשר הוא לטבול בו, שהרי אינו ראוי להיות כלי כלל אפילו על ידי ייחוד).

והנה הרמב"ם בפ"ו מברכות ה"א כתב, וזה לשונו – כלים שנשברו שבירה המטהרת אותם מידי טומאה, אין נותנין בהן לידים, מפני שהן 'שברי כלים', ע"כ. אולם בטור או"ח סימן קנ"ט ס"ג מבואר, דשבר כלי שמוחזק רביעית בלא שיסמכוהו, כשר לנטילת ידים. ולהאמור יש לומר דפליגי בפלוגתא דהרמב"ם והראב"ד הנ"ל, דהטור סבירא ליה כשיטת הראב"ד דאית להו לשברי הכלים דין 'כלי' לכל דיני התורה, ועל כן שפיר כשרים הם לנטילת ידים, אולם הרמב"ם אזיל לשיטתיה דשברי כלים לא חשיבי כלים לענין שאר דיני התורה, וזהו שכתב דמכיון שנשברו שבירה המטהרת אותם מידי טומאה, אין נותנין בהן לידים, מפני שהן 'שברי כלים'. (ומצאנו בט"ז שם סק"א שכתב בתוך דבריו, דלשיטת הרמב"ם דדוקא בכלי חרס ריבה הפסוק את שברי כלי, אבל לא בשאר כלים, מוכח שאין זה 'בנין אב' ללמוד ממנו, ואם כן גבי נטילת ידים, דתיקנו רבנן 'כלי', מנין לך 'שבר כלי', ע"ש. וזה כמו שכתבנו).

משנה א'

דיני שבירת כלי מתכות'

הסייף, והסכין, והפגיון², והרומח, ומגל יד³, ומגל קציר⁴, אע"פ שנשברו⁵, טמאים⁶, לדעת⁷ ר' יוסי השבר הסמוך ליד טמא⁸, והסמוך לראש טהור⁹.

השחור¹⁰ וזוג של ספרים¹¹, שנחלקו¹², טמאים¹³, אבל מספרת¹⁴ שנחלקה לשנים טהורה¹⁵, לדעת ר' יהודה גם מספרת שנחלקה טמאה¹⁶.

משנה ב'

דין שבירה בכלים מושני תשמישים

כלים המשמשים לשני תשמישים אחד בראש האחד והשני בראש השני,

כגון קליגריון¹⁷, מכחול¹⁸, מכתב¹⁹, זומא ליסטרא²⁰, שן של מעדר²¹,

אם ניטל המשמש שבראשו האחד ונותר המשמש שבראשו השני ויש בו שיעור לעשות מלאכתו טמא²².

משנה ג'

דיני שבירה בחרחור וקדרום

*שרטוטי כלים<

1 הקדמה קצרה: בפ"א מ"א שנינו כלי מתכות שנשברו טהור, ולא נתבאר שם אופן השבירה המתהרת, ובפרקין מבאר התנא בכל כלי מהי צורת שבירתו, ובאופן כללי השיעור הוא כל זמן שהכלי יכול לעשות מעין מלאכתו עדיין הוא בטומאתו ואינו נחשב שבירה (רמב"ם פ"א מהל' כלים ה"א) וראה נדונים בפרק.

2 סכין שיש לו שני פיות קרוי פגיון (רע"ב) 3 מגל חלק עשוי לשבר עצמות (רע"ב) 4 מלא פגמיות ותלמים (רע"ב)

5 הני ששה דרישא אינן של פרקים אלא שנשברו ומפני שהן ארוכות יש במחציתן כדי לעשות מלאכתן. (חזו"א סי"ז סק"א) [וקצ"ע מרומח]. וראה נדונים בפרק.

6 כולה פרקין מיירי בשבר שישבר בו הכלי ולא יקבל טומאה, או יטהר מטומאתו כך הביעתי מהרמב"ם (תו"ט)

7 אהני ששה דרישא קאי (חזו"א סי"ז סק"א, וכע"ז במשנ"א עיי"ש) 8 שכיון שיש לו בית יד ראוי למלאכה ואינו ירא שמא יחתוך את ידו (ע"פ רע"ב).

9 שהוא ירא שמא יחתוך את ידו (ר"ש ורע"ב) ולת"ק יכול לכוך דבר ע"ג החידוד במקום שיאחזו (תפא"י)

10 תער על שם שמשיר את השער (רש"י ביצה ל"ה) ויש מפרשים דשחור הוא מספרים יותר קטנים מווג של ספרים (תוס' ביצה שם).

11 מספרים גדולים מן השחור (רע"ב) 12 שהם של חוליות ופורקין אותן זה מזה וכן התער יש שאין בית יד שלו מחובר ופורקים אותה (ר"ש ורע"ב). וראה נדונים בפרק

13 שראויין למלאכה כל אחד בפני עצמו (ר"ש). ואינו ראוי למלאכה אלא מדרחק, אלא משום שההדיוט יכול להחזירו סגי בתשמיש כל דהו ליתן לו תורת כלי וכמש"כ תוס' שבת נ"ט. (ע"פ חזו"א סי"ז סק"א) וראה נדונים בפרק

ודוקא נחלקו אבל אם נשבר אחד הסכינים טהור, (אלוהו רבא) והטעם משום שגם בנחלק אינו ראוי למלאכה ורק משום שהדיוט יכול להחזירו טמא, וזה שייך רק בנחלק ולא בנשבר (ע"פ חזו"א שם).

14 מספרים של נשים, טס של ברזל ארוך וכפוף לאמצעיתו ובשני ראשיו כמין שני סכינים (ר"ש). 15 ואע"פ שכשנחלקו כל אחד ראוייה לחתוך, כיון שנשברה טהורה (ר"ש ורע"ב).

וביאר הדבר נראה שבנשברה צריך אומן להחזירה ולא מהני מה שראוייה לשימוש על ידי הדחק ולא דמי לזוג של ספרים ברישא שההדיוט יכול להחזירה (תוס' שבת מ"ח: כמו שביאר החזו"א סי"ז סק"א). [וראה הערה 13] וראה נדונים בפרק

16 כיון שכל אחד ראוי לתשמיש. (תפא"י) 17 כלי שבראשו האחד כמין שניים שתחובין בפת אב בשור ומוציאין אותו מן התנור, וראשו אחד כמין כף שגורפין בו גחלים (ע"פ ר"ש ורע"ב).

18 ראשו אחד חד כעין זכרית לבחול בו את העין, וראשו האחר רחב לנקות בו את האוזן (ר"ש ורע"ב). 19 ראשו אחד חד כמחט לכתוב על פנקס של שעור וראשו האחר עב וחלק למחוק בו בכתב החקוק בשעור ולהחליקה כדי שיהא ראוי לחזור ולכתוב בו (שם)

20 ראשו אחד כף עשוי לקבל את הזוהמא מן הקדירה ולהעבירה וראשו האחר כעין מזלג להעלות הבשר (שם) וראה עוד שולחן מלכים גליון זה.

21 בראשו אחד הופכים את הקרקע ובראשו האחר מחברים כלי המחרישה זה עם זה (שם). 22 וא"ת פשיטא הא עתה ראוי לעשות מלאכה בפני עצמו, וי"ל דקמ"ל שגם כשהוא לבדו חשיב כלי ואין זורקים אותו, א"נ דלא תימא שבועדו שלם היה לו שם כלי ועתה אפילו שראוי לשימוש הא פנים חדשות באו לכאן וטהור, [וכמגריפה לקמן מ"ד לדעת חכמים] וע' דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוז שליט"א.

23 כלי העשוי כמין מרא שחופרים בו את הקרקע וברזל שלו מחודד טפי לחתוך בו השרשים שלא יעכבו את המחרישה (רע"ב)

24 חור שמכנים בו הקתא כמו קופא דמחטא (רע"ב). 25 כיון שנתקלקל החור (מקופו) תו לא חזי למלאכה דאין יכול להכניס בו בית יד (ר"ש כת"י)

26 מחודד וחותר משני צדדיו, הצד האחד רחב רחב ומשתמשין בו הנגרים וקרוי עושפו, תרגום מחרשתו עשפיה, והצד השני קצר וקרוי בית בקועו לפי שבאותו צד בעה"ב מבקעים עצים (רע"ב). וראה נדונים בפרק.

27 כנ"ל הערה 25 28 פי' שגורפים בו את האפר מן הכירה והוא רחב כמין רחת ונקרא כף, ואצל הכף יש עיגול של ברזל ואחר שנטל הכף דומה הבית יד לקורנם מפני העיגול שנשאר בו (פי' הרא"ש).

ו"מ שהבית יד שבאחורי המגריפה עשוי כמין קורנם ראה שרטוטי כלים (פיה"מ"ש לרמב"ם ו"ג ברע"ב). 29 כיון שעתה היא ראוי לשמש כקורנם טמאה.

וא"ת והא בכלי שניקב כמוציא זית נסתפקו תוס' (חולין נ"ה.) שצריך ייחוד לרימונים, ואמאי כאן לא הגריך ר"מ ייחוד?, וי"ל דכלי נקוב אינו ראוי כ"כ למלאכה אבל הכא ס"ל לר"מ דמלאכת קורנם חשיבא וסתמא כמי שייחודה (ע"פ חזו"א סי"ז סק"ג).

ולענין טומאה ישנה עי' תפא"י וחזו"א (שם) 30 שאינה עושה מעין מלאכתה שמתחילה נעשית לשמש כמגריפה, ועתה היא משמשת כקורנם (ע"פ רמב"ם פ"א מהל' כלים ה"ב).

וא"ת והא כבה"ג נחלקו ר"א וריו"ח בשבת נ"ט. בזוג שנשבר ואינו משמש למלאכתו הראשונה, ואמאי לא תלי ליה במחלו' תנאים. (משנ"א).

וי"ל דהתם עומד להחזיר את הזוג לעינבל ולכן לא מהני מה שעומד למלאכה אחרת אבל הכא בנשבר שאין הדיוט יכול להחזירו שפיר עומד רק למלאכתו האחרונה לשמש כקורנם (חזו"א סי"ז סק"ג).

ובתפא"י כ' דמה שנחלקו הוא משום שהמגריפה גם בעודה שלימה משמשת קצת כקורנם עיי"ש. 31 שיעור מלא הסיס הוא כל מה שאפשר לאדם להרחיב בין אצבע לאמה (רש"י שבת ק"ה: ור"ש כת"י ו"ב כ"הרע"ב).

ו"מ ששיעורו הוא כשיעור שבין אצבע לגודל (ר"ש הנדפס ופי' הרא"ש). וע"פ בפה"מ"ש לרמב"ם מה שהביא מהקדמונים

32 דבאותו מלא הסיס שהוא שלם חזיא לגרר (רע"ב) 33 כלי ברזל שהחרש מנסר בו הנסרים (ר"ש ורע"ב).

וע"פ בפי"ב דשבת (ק"ב:) המכה בפטיש ובמעצד וערש"י שם [וז"ל מעצד אף הוא כמו קורנם גדול של ברזל לבנין של ברזל] (חידושי הגר"א).

34 תער קטן שמלבים בו התניוק (ר"ש ורע"ב) 35 היא היא פיסת ברזל דומה לסכין משוקעת בתוך עץ בשיפוע ומפרקים ומרכיבים אותה ואין בולט ממנה על משטח העץ אלא בשיעור מועט ובה מחליקים את הנסרים (פיה"מ"ש לרמב"ם וכע"ז ברע"ב).

וברב האי גאון ובר"ש וברא"ש נראה פי' אחר וצ"ע. 36 כלי שבו מנקבים הלוחות (רע"ב)

37 ואפילו שכל אלו צריכים חידוד רב אפילו הכי בדוחק משתמש בהם כך (תפא"י).

ויתכן דלכך פי' הרע"ב שנפגמו היינו 'נתבקעו' לומר שהחידוד נשאר כשהיה ורק נתבקעו למעלה שלא במקום החידוד.

עוד יתכן דאפילו אם נפגם החידוד טהורים משום שעיקר החיתוך נעשה ע"י החיסום שבפי הכלי. 38 בפי החרב ובפי הסכין ובפי הקדרום ובחודו של מקדח נותנים ברזל טוב ונחושת, וחוסמין פיהו בו כדי שיהא חד לחתוך יפה וזה קרוי חיסומן (רע"ב).

39 [בפסוטי מיירי אפילו באופן שהכלי עצמו אינו פגום, דכיון שניטל מחסימותו אין משתמשים בו צ"ת]. והא דתנן הכא ניטל חיסומן טהורים, צריך לחלק בינם לקדרום דתניא בתוספתא ובקדרום אע"פ שניטלה מחסימותו טמאה (ר"ש).

ולענ"ד אפשר דבקדרום שעיקר פעולתו היא ע"י הפאה בכוח ואפי' אם אין בו חיסום ראוי הוא למלאכתו (חסדי דוד על התוספתא כ"מ פ"ג).

40 שאפי' בחלק מהם ראויים למלאכתם. וראה עוד הערה 5 מה שהובא מהחזו"א. 41 שהרי אינו יכול לנקוב בו [כיון שאין לו עוקין] (רמב"ם פ"א מכלים ה"ז).

42 העץ שהמפסלת קבועה בו קרוי רוקע, ואם ניטל הברזל שפוסל ומחליק ונשאר העץ לבדו בלא ברזל טהור (רע"ב).

43 לא אימפרש מאי קמ"ל הא פשיטא שפשוטי כלי עץ טהורים, ואפשר דקמ"ל שאע"ג שיש לו ב"ק שבו נכנס הברזל אינו טמא כיון שהב"ק עשוי למלאכה (ע"פ משנ"א עיי"ש עוד) [וע"פ בעינינו כלים מהגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א גליון זה משכ"ב].

בדין סכין זוג של ספרים ומספורת שנשברו

(א) בפרקין מ"א מנו שמונה כלים, הסיף והסכין והפגיון והרומח מגל יד ומגל קציר השחור וזוג של ספרים, ובכל אלו אם נחלקו טמאים, וכתבו הר"ש והרע"ב שמה שאמרו נחלקו ר"ל שהם כלים של חוליות ומפרקים אותם זה מזה.

ובבוא"א (סי"ז סק"א) ביאר דבשה כלים הראשונים לא מיירי בשל חוליות אלא שנשברו ממש, ואפילו הכי עדיין הם בטומאתם כיון שהם ארוכין ויש במחציתן כדי לעשות מלאכתן, ורק בשחור וזוג של ספרים מיירי בעשויים של חוליות והדיט יכול להחזירם ולכך הרי הם בטומאתם.

[וע"ע שם בבוא"א ש"כ ליישב דעת רש"י (ביצה ל"ה): ששחור הוא תער ובתוס' ביצה שם הקשו הא אחר שנחלק הבית יד אין בו שימוש, וכתב החזו"א ד"ל שגם שחור לא מיירי בנחלק אלא בנשבר עיי"ש].

עוד שנינו מספורת של פרקים (והוא כעין מלקחיים ראה שרשמי כלים) שנחלקה לשניים ר' יהודה מטמא וחכמים מטהרים, ולמדנו בזה שיש חילוק בין זוג של ספרים למספורת לדעת חכמים דבמספורת שנחלקה לשניים טהורה, ובזוג של ספרים שנחלק לשניים שניהם טמאים, ולא נתפרש במתני' הטעם לחלק ביניהם.

ובדברי תוס' שבת (מ"ח: ד"ה א' חיבור ובביאור החזו"א סי"ז סק"א) מתבאר שזוג של ספרים הוא כלי של פרקים ואפילו שנחלק עודנו בטומאתו כיון שהדיט יכול להחזירו, ומשא"כ במספורת שהוא כלי אחד וכשנחלק אין הדיט יכול להחזירו וטהור.

וכן נראה בדברי הר"ש והרע"ב שכתבו דזוג של ספרים הוא כלי של חוליות ומפרקים אותו, ובמספורת שנחלקה כתבו שחכמים מטהרין כיון שנשברה, והיינו כשיטת התוס' בשבת שבמספורת כיון שאין הדיט יכול להחזירה חשיב שבירה, ומשא"כ בזוג של ספרים שהוא של חוליות והדיט יכול להחזירה אין כאן שבירה.

ולכא"ו יש לעיין דהא בששה כלים דרישא ביאר החזו"א דמיירי בנשברו ואין הדיט יכול להחזירם ואפילו הכי עדיין הם בטומאתם, ומאי שנא מספורת שנשברה ואין הדיט יכול להחזירה שחכמים מטהרים.

ובפשוטו יש לומר דבמספורת שנשברה אינה עושה מעין מלאכתה, וכיון שאין הדיט יכול להחזירה טהורה, אבל בסכין והני ששה דרישא מיירי שהם ראויין למלאכתם גם כשנחלקו ולכך אע"פ שאין הדיט יכול להחזירם הרי הם בטומאתם.

אמנם ז"א דהא להדיא כתבו הר"ש והרע"ב שמספורת שנחלקה עדיין ראויה היא לחתוך, וחזינו שאפי' אם השבר ראוי לעשות מלאכתו הוא טמא כל שאין הדיט יכול להחזירו, וקשה א"כ מאי שנא בסכין ושאר המנויים ברישא שאפילו בנשברו טהורים.

ובבוא"א (שם) ביאר דמספורת וזוג של ספרים אינם ראויים לעשות מלאכה אלא ע"י הדחק, ובזה דוקא צריך שהדיט יכול להחזירם, דבצירוף שניהם גם שהדיט יכול להחזירם וגם שראויים לתשמיש כל דהו יש להם תורת כלי וטמאים, ומשא"כ בכלים שראויים למלאכה שלא ע"י הדחק וכגון סכין והני ששה דרישא בזה אפי' שאין הדיט יכול להחזירם חשיבי כלי וטמאים וכמש"כ בכע"ז בתוס' שבת (נ"ט. ד"ה ור' יוחנן).

[וכן מבואר לכא"ו בר"ש ש"כ דזוג של ספרים שנחלק טמא משום שהוא ראוי למלאכה אע"פ שנחלק, וקשה כיון שאפילו בנחלק הזוג ראוי למלאכה מדוע הוצרך הר"ש לומר שזוג של ספרים מיירי בשל חוליות והא אפילו אם אינו של חוליות יש לו תורת כלי כיון שעתה הוא ראוי למלאכה, וע"כ דמה ש"כ הר"ש שהוא ראוי למלאכה כוונתו דוקא ע"י הדחק וי"ל]

דינים העולים:

א' בסכין ושאר ששה כלים דרישא: אע"פ שנשברו ואין הדיט יכול להחזירם טמאים כיון שעושים מלאכה שלא ע"י הדחק.

ב' שחור וזוג של ספרים: שבריהם עושים מלאכה רק על ידי הדחק וטומאתם היא בצירוף מה שהם כלי של פרקים והדיט יכול להחזירם.

ג' מספורת: ששימושה הוא רק ע"י הדחק ואין הדיט יכול להחזירה טהורה.

והנה כל זה הוא בשיטת התוס' שבת מ"ח: וכן נראה בר"ש וברע"ב.

אבל הרמב"ם כתב (פי"א מכלים ה"ח - ה"ט) דבזוג של ספרים שנחלק טמא משום שהוא עושה מעין מלאכתו, ובמספורת שנחלקה טהורה משום שאינה מעברת את השיער אלא בדוחק, ומבואר שהחילוק בין זוג של ספרים למספורת הוא לא אם הדיט יכול להחזירה או לא, אלא הוא חילוק בראוי למלאכה.

[ויתכן עוד לחלק בין מספורת שנשברה לסכין ושאר כלים דרישא שבנשברו טהורים, דבמספורת שלימה השימוש בה הוא על ידי שני הסכנים וכשנשברה אע"פ שכל חלק ראוי לחתוך לעצמו מכל מקום פנים חדשות באו לכאן, ומשא"כ בסכין וכדו' שגם אחר שנשבר משתמשים בו באותו צורה כמו בעודו שלם ובוה אין כלל שבירה

המטהרת וע"ע להלן].

דעת הרמב"ם בשבר כלי הראוי למלאכה רק ע"י הדחק

(ב) כתב הרמב"ם (פי"א מכלים ה"ט) מספורת שנחלקה לשניים טהורה מפני שאינה מעברת את השיער אלא בדוחק ע"כ.

ומבואר דעת הרמב"ם שכלי שנשבר ואינו עושה מלאכה אלא מדוחק אינו מקבל טומאה.

ויש להקשות ממש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש משנה ב', וז"ל ואותו הנוטר מקבל טומאה הואיל והוא משמש למלאכתו בפני עצמו ובתנאי שיהא בהן בכדי שתיעשה מלאכתן ואפילו בדוחק וכו', וחזו' שבשבר שעושה מעין מלאכה אפילו שהוא בדוחק מקבל טומאה, וקשה מאי שנא ממספורת שנחלקה ואינה מעברת את השיער אלא בדוחק שטהורה.

ולמשנ"ת לעיל אות א' שבמספורת אע"פ שראויה לחיתוך חשיבא שבר כלי דפנים חדשות באו לכאן נחא, דבפיהמ"ש הרמב"ם מיירי על שני כלים מחוברים שאע"פ שנחלקו אחד מהשני כל אחד משמש באותו אופן כמו ששימש בתחילה ובוה אפילו ששימושו הוא רק בדוחק עדיין הוא בטומאתו, אבל במספורת אע"פ שראויה לחיתוך פנים חדשות באו לכאן בזה צריך ראוי למלאכה שלא ע"י הדחק.

עוד י"ל שלעולם בכל שברים שראויים לעשות מלאכה רק בדוחק טהורים, ומה ש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש דמהני מה שראויים לשימוש בדוחק הוא דוקא במקרים של משנה ב' שמעיקרא לא היו כלי אחד שלם אלא שני כלים מחוברים וכשנפרדו אין כלל שבירה אלא רק הפרדה בין שני הכלים, אבל בכלי שלם שנשבר אם שבריו ראויים למלאכה רק על ידי הדחק אינם מקבלים טומאה.

ולת"י זה יתיישב מש"כ הרמב"ם בפיהמ"ש שם בתחילת דבריו ונהיו כל אלה והדומה להן כאילו הן שני כלים שנתחברו וכו', ומשמע שהטעם שטמאים הוא משום שגם בעוד הכלים מחוברים אנו רואים אותם כשני כלים ולא ככלי אחד, וצ"ב הא כיון שהשברים ראויים למלאכה מה הנפק"מ בזה שהם מוגדרים כשני כלים שנתחברו ולא ככלי אחד הא גם בכלי אחד שנשבר אם שבריו ראויים למלאכה טמא. **ולמשנ"ת** נחא דבכלים דמשנה ב' מיירי שראויים למלאכה רק ע"י הדחק ובוה יש חילוק בין כלי שנשבר דאם שבריו עושים מלאכה רק ע"י הדחק טהור, ובשני כלים שנפרדו ולא היה שבירה אפי' שראויים למלאכה רק ע"י הדחק טמאים וע"י.

קידום שניטל עושפו

(ג) קידום שניטל עושפו טמא מפני בית ביקועו וכו': מבואר שקידום הוא כלי שיש בו שני חלקים האחד עושפו והוא החלק הרחב, והשני בית ביקועו שהוא החלק הצר וקמ"ל מתני' שאם ניטל צידו האחד ונוטר ביקועו אינו נחשב שבירה, דומיא דשאר כלים דמשנה ב' שהם שני כלים שנתחברו.

ועי' בתפא"י שהעיר מדוע שנה התנא כלי זה בפני עצמו ולא בהדי שאר כלים דמשנה ב', [וכמו"כ יש להעיר על הרמב"ם בפ"א שמנה כל הכלים דמשנה ב' בפנ"ע ואח"כ מנה את הלכות קידום בפנ"ע], ות"י דבכלי זה שני הכלים משמשים שימוש אחד שבתחילה מנקבים בצידו העבה ואח"כ בצידו הצר.

ויש להוסיף עוד דבכל הכלים דמשנה ב' אע"פ שמצוי לעשותם מחוברים יחד מכל מקום עושים גם כל כלי בפני עצמו ולכך בנשבר צידו אחד לא גרע מכלי שהיה עשוי בפני עצמו, ומשא"כ בקידום שלעולם אין עושים אותו לחוד אלא בצידו אחד רחב ובצידו אחד צר, וכעין מש"כ בתפא"י.

אמנם למה שפי' הרע"ב דבעושפו משתמשים הנגרים, ובבית בקעו משתמשים הבעה"ב, א"א לומר כן דהא כל חלק משמש ככלי בפני עצמו והדק"ל אמאי שנה התנא קידום בפני עצמו ולא בהדי כלים שבמשנה ב'.

ויתכן דלפי' הרע"ב החידוש בקידום הוא איפכא דבכלים דמשנה ב' אותו אדם משתמש בכלי בשני צדדיו ולכך אם נשבר צידו אחד עדיין כלי הוא לצידו השני, אבל בקידום אין אדם משתמש בשני צדדיו דהנגרים משתמשים בצידו הרחב והבעה"ב בצידו הצר ובוה י"ל שכל שנשבר צידו אחד אינו ראוי כלל לשימושו השני, וקמ"ל שאפ"ה טהור כיון שעדיין הוא ראוי לעשות מלאכה וע"י.

בשיעור מלא הסיט במגירה ובשאר כלים

(ד) משנה ג' מגירה שניטלה שניה אחת מבנתיים טהורה נשתייר בה מלא הסיט במקום אחד טמאה: מבואר כאן ששיעור מגירה לחיתוך הוא כל כמלא הסיט ובפחות מכך אינו ראוי לחיתוך.

והנה במשנה ד' תנן במעצד ואיזמל שנחלקו שעדיין הם בטומאתם, ולא אמרו ששיעורם הוא דוקא בכמלא הסיט ומשמע מסתימת המשנה שבכל שיעור שהם ראויים לחתוך טמאים, וקשה מאי שנא במגירה שנחלקה שצריך שיעור כמלא הסיט דוקא.

והיה מקום לחלק בין מגירה שיש בה שיניים ובוה דוקא בעינן כמלא הסיט ובפחות

הלכתא למשיחא

טומאת משא והיסט ברכב

הנה טומאת משא והיסט הוא אף כשהאדם והכלים נדים כל שהוא מחמת הנושא והמסיט, [ולא רק כשהאדם והכלים מונגהים בכוח הנושא והמסיט], וכמבואר בכ"מ [ר"ש זבין פ"ה סוף מ"ט מיתוספתא שם פ"ה ה"ה, רמב"ם טו"מ א' ז', שם אבות הטומאה ו' י"ג]. אולם זהו רק כשהנידו בגופו, אבל אם מכוח נפיחת פיו או גופו נדו הכלים, אינם נטמאים משום היסט ומשא [עיי' פסחים צ"ב ב', ב"ק י"ז ב'], וכן אם זרק מקל והמקל הסיט את הכלים אין כאן משום היסט ומשא [עיי' ב"ק שם]. ולפיכך ודאי שאף להסיע את מכונית ע"י המנוע לא נחשב משא והיסט.

אולם מה שיש לדון הוא אם מה שהנהג מסובב את ההגה מחשיב שהסיט ונשא את המשאית וכל אשר בו. ויש לדון בתרתי, חדא דחזוין שאפילו כשהמכונית עומדת, אם מסובבים את ההגה המכונית זזה מעט, אולם אי משום הא מסתבר שאינו חמור יותר מרעדה שלא נחשב משא והיסט [עיי' זבין פ"ד מ"ב, עירובין ל"ה א', רמב"ם מו"מ ט' א'].

אך יש לדון עוד שלסובב את ההגה בזמן שהמכונית נוסעת נחשב למשא, כיון דהשתא האדם והכלים נישאים אי מה שמוזו למקום אחר נחשב שנישא מכוחו. ועייין. אמנם היום מצוי הגה שכשהנהג מזיז את ההגה כל המכונית זזה על ידי לחץ אויר [עיי' הערה] י"ל דלא מיקרי כוחו, וצ"ע.

בגליון הבא נדון בע"ה על מעלית ומטה של ביה"ח או רופא שינים שניסט ע"י אחר, וכן על טמא שפותח ברו מים, אם כל המים שבמיכל נטמאים

הג"ר דמ"א סלושץ שליט"א מה"ס 'חיבורי טהרה'

בגליון הקודם נכתב לדון אם מכונית נטמאת משום משכב ומושב, ומסקנת הדברים שמכונית שמיועדת לסחורה לכאורה לכו"ע לא נטמאת משום משכב ומושב. ובסופו נכתב שיש לדון אם הנהג יוכל להיות זב או עכו"ם וכדומה המטמאים בהיסט, וכן הנידון אם נהג שלוקח נדה וכדומה מהמטמאים במשא, נטמא משום משא.

ונקדים מה שהעיר הגאון ר' יחיאל פישוהוף שליט"א, שעיקר הבעיה לעלות לירושלים וכדומה בטהרה הוא משום טומאת מות ולגבי אוכלין, דבשאר הטומאות יכולים לטבול ולאחר ערב שמש נטהרים, אבל אם המכונית טמאה משום חרב כחלל, כגון שהייתה תחת גשר אחד עם מות', אין תקנה אף אם יהיו ברכב עם כפפות או בגדים שלא מקבלים טומאה [כגון בגדים מניילון שאין בהם אריג, [עייין חזו"א יו"ד קכ"ו ז' ד"ה ועוד], ועוד דנו האחרונים אם ניילון נחשב בא מן הים, ואכ"מ], דלדעת רבינו תם כלי מותכות שנטמא ונעשה חרב כחלל מטמא באהל, ואם כן כל מי שברכב, וכן כל האוכלין, אם לא יהיו בכלי המוקף צמיד פתיל, יהיו טמאים, וממילא אדם וכלים יצטרכו הזזה ג' זו' [ועכ"פ טומאת שבעה איכא אף לרז"ה שחלל חרב לא מצריך הזזה ג' זו'], ואוכלין יהיו טמאים אף אם יהיו בתוך כלים שלא מקבלים טומאה. [אבל לדעת הרמב"ם אין חלל חרב מטמא באהל, ומ"מ במגע מטמא אדם וכלים במגע וצרכים הזזה ג' זו'].

וכאן הנידון במשאית טהורה, [ואפשר לחבר למכונית עגלות המיועדות לסחורה, ואם יקרה שיטמא במת יז ויטבילו את העגלה], אך הנהג עכו"ם או זה המטמא בהיסט, אם מטמא את הנוסעים. וכן אם נהג טהור המסיע זב ונדה או בגדים הטמאים מו"מ שטמאים במשא, נטמא משום משא.

1 אמנם ייתכן שחז"ל יאסרו להוליך מת תחת גשרים משום תקלת טומאה, ואף בזה"ז האריכו כמה ת"ח לדון אם מותר להוליך מתים תחת גשרים, או שצריך לחשוש לכהנים שנמצאים תחת גשרים, וכמדומה שחכמי הדור לא הכריעו עדיין לא להיתר ולא לאיסור.

2 להלן מתוך מכתב של ת"ח שבייר מהו 'הגה כוח':...היום בכל הרכבים יש מערכת

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

דברי חכמים

המשך מעמ' ג'

השני יצלו בשר, אבל הוא כלי שיש בו ב"ק מצד אחד לקחת התבשיל מן הקדירה ולתת בקערה, והמולג שבראשו השני לקחת משם חתיכות מן הבשר ולתת לקערה וכו', עכ"ל, וכתב עלה הכ"מ: וי"ל דאין ויכוח בזה כי הכוונה אחת שבראשו כף יהיה למה שיהיה או ליקח תבשיל או ליקח דשן הדין שזה, עכ"ל.

ובהמשך דבריו (שם ה"כ) כתב הרמב"ם: כלי שבראשו אחד כף כסבכה לצלות עליו ובקצה השני שיניים להוציא בהן הבשר מן הקדירה או מעל האש, ניטלה כפו טמא מפני שיניו, ניטלו שיניו טמא מפני כפו, וכתב הראב"ד: א"א זה עשה תחת קליגרפיין, ובערוך לא פירש כן אלא בראשו אחד כעין פלא להדביק בו פת בתנור ולדרותו, והשני לגרוף בו את האפר והגחלים. אבל נראה כדבריו שזה הוא קליגרפיין, עכ"ל, ואף בהלכה זו כתב הכ"מ: וגם זה אין בו ויכוח כי הכוונה אחת.

אכן נראה לבאר דבאמת איכא השגה גדולה בדברי הראב"ד, דבראש אחד צולין בשר ובאחד מרימים ואין כוונתו לאתמוהי בעלמא על אופן הכלי דשן, אלא כוונתו בזה להשיג דאם כל צד של הכלי עושה שימוש אחר, א"כ מאי קמ"ל הכא דהוי כב' כלים ומהיכ"ת שלא יטמא השני בהנטל האחד, הא כלי הוא בפנ"ע ומיוחד תשמישו, ולכן פירש הראב"ד דאיירי ששניהם עושים שימוש אחד, דבכה"ג ס"ד דחשיב כשביירה, וקמ"ל מתני' דטמאה מפני השני, [ועייין חזו"א (סימן י"ז סק"י) דנראה דחשיב כחד כלי להזאה, ויתכן דלפ"ד הראב"ד היכא דהוי ב' שימושים הוי כב' כלים גם להזאה, ויש לחלק].

ונראה דהרמב"ם והראב"ד אזלי לשיטתם דהנה דעת הרמב"ם (רפ"ט מכלים) דכלי מותכות תליא דין טומאתן בהיות להם שם בפנ"ע, וא"כ י"ל דס"ד דשם הכלי הוא זומא ליסטרן או קוליגרפיין ולכן ס"ד דבנשבר האחד נטהר כל הכלי משום דבטל שמו, דרך בצירוף שניהם נקרא שם הכלי כך, ויעו"י לשון הרמב"ם בפיהמ"ש כאן שכ' ויקרא הקצה השטוח העגול כף והשיניים אשר בקצה האחר שיניים, וכוונתו להדגיש דכ"א יש לו שם בפנ"ע, [אבל העירו ע"ז ד"ל דהיכא דאית ליה תשמיש גמור מודה הרמב"ם דטמא גם היכא דאין לו שם, וי"ל], אבל הראב"ד לשיטתו דתליא בשימוש הכלי ולא תליא בשם אלא בתשמיש, שפיר השיג דאם הוי ב' שימושים ל"ה חידוש, ולכן פירש דמשמשים שימוש אחד, ודו"ק.

משנה ג'

חרחור שנפגם טמא, עד שיניטל רובו.

לכא' איירי גם בראוי להשתמש בו, ולכן בנפגם עד רובו טמא, ואפ"ה בנפגם רובו חשיב כשבור, כיון דרובו פגום.

נשבר מקופו טהור.

עייין משנה אחרונה, דבנשבר הקתא טמא, דראוי להשים בו בית יד אחר, והינו דמיה"ט לא חשיב ככלי שבור, וחזי להשתמש ע"י בית יד.

קורדום שניטל עושפו טמא מפני בית בקוועו וכו'.

י"ל"ע בהא דלא תני לה בהדי שאר דיני משנה ב' דהוי חד דינא דאם ניטל חלק אחד טמא מפני השני. ולפ"ד הרמב"ם הנ"ל י"ל, דלעיל במ"ב איירי כשמשמש שני שימושים ובוזה תני דבנשבר חלק אחד טמא מפני השני וכש"נ לעיל, דכ"א יש לו שם בפנ"ע, אבל הכא תנן דגם היכא דהוי חד שימוש דבקיעה, אפ"ה בניטל חלק א' טמא מפני חלק השני, [ועייין תפא"י בועז אות א' שכתב כעין זה].

משנה ד'

מגריפה שניטלה כפה, טמאה מפני שהיא כקורנס דברי ר' מ', וחכמים מטהרין.

ובתפא"י (יכין אות כ"ג) כתב דצ"ל דגם בהיותה שלימה היה משתמש בה לפעמים כקורנס, דאל"כ הרי פנים חדשות באו לכאן ונתבטלה הטומאה שהיתה לה מתחילה, וצריך יחוד לעשותה קורנס מעתה. ובחזו"א (סימן י"ז סק"ג) כתב דאפי' אם לא היה משתמש בה קודם לכן לקורנס, מ"מ מאחר דעתה עומדת לקורנס סגי, וא"צ הכא יחוד כיון דתשמישו נאות לקורנס, [ובמה שהק' המשנ"א מהא דנחלקו בשבת דף נ"ט דצריך שיעשה מעין מלאכתו ראשונה, עיי"ש בחזו"א מש"כ לבאר בזה].

ועייין בחזו"א שהוסיף דבמגרפה שניטלה כפה לר"מ או במחט של סקיים שניטלה חורה (לקמן מ"ה), דטמאה מפני עוקצה משום דראוי לכתוב בה, אם היתה טמאה תשאר בטומאתה מדין טומאה ישנה (ול"ד לכ"ח שניקב דגם בראוי לקב"ט מכאן ולהבא נטהר דליכא שם גזירה דטומאה ישנה), אמנם התפא"י (שם) נקט דבכה"ג ל"ש גזירה דטומאה ישנה, דהגזירה היא רק בחזרה ותיקנה, והחזו"א הביא דבריו המשך בעמ' ז'

ביאור פלוגתת ר' אליעזר וחכמים.

סנהדרין (ס"ח א') אמרו לו לר"א הכדור והאמום והקמיע וצרור המרגלית ומשקולת קטנה מהו. אמר להן, הן טמאין וטהרתן במה שהן. ופרש"י, מהו, לפי שנחלקו באלו ר"א וחכמים בסדר טהרות (כלים פכ"ג), וחכ"א אינן מקבלין טומאה לפי שכלי עור אין מקב"ט אא"כ יש לו בית קיבול דהא איתקש לשק. והני הואיל וקיבולן נעשה למלאותן מלוי בתוכו עולמית לא שמיה קיבול. ור"א אומר מקבלין טומאה, דכית קיבול העשוי למלאות שמיה בית קיבול. ועוד נחלקו בכדור ואמום שנקרעו ונראה חלל שלהן דמודו רבנן דמקב"ט דהא איכא בית קיבול, ופליגי לענין טבילה, שחכ"א מה שבתוכו חוצץ ור"א אומר מה שבתוכו אינו חוצץ דכולי חד כלי הוא. ובשעת פטירתו היו רוצים לידע אם חזר בו, ושאלוהו מה אתה אומר באותן ב' מחלוקות. אמר להם, טמאים אפילו שלמים והטומאה נוגעת מבחוץ. וטהרתן במה שהן, כלומר אם נקרעו שחכמים מודים שמקבלין טומאה וחלוקים עלי לומר שהמילוי חוצץ, עומד אני בדברי שהמילוי אינו חוצץ שמטבילין כמות שהן. עכ"ל. נראה דהמוסגר (כלים פכ"ג) לא נכתב במקומו דאין מכאן מקור למחלוקת הראשונה בשלמים, אלא יש להעביר הסוגריים למחלוקת השניה לענין כר וכסת שנקרעו, מיהו אכתיאין כאן מקור למחלוקת, דהמשנה איירי לענין קבלת טומאה, ובהא לפרש"י כו"ע מודו דכשנקרעו הרי הן מקב"ט.

והקשה הר"ש (כלים פכ"ו מ"ב) אפרש"י דפלוגתא קמייאת דר"א וחכמים כשהן שלמים, דפליגי אי בית קיבול העשוי למלאות הוי בית קיבול, לא אשכחן בסדר טהרות, ובגמ' סוכה דאיירי בהא לא אייתי דפליגי בה תנאי, עיי"ש. עוד ילח"ק דבמקואות (פ"י מ"ב) תנן הכר והכסת של עור הרי אלו צריכין שיבואו בהן המים. כסת עגולה והכדור והאמום והקמיע והתפלה אינן צריכין שיבואו בהם המים, זה הכלל כל שאין דרכו להכניס ולהוציא טובלין סתומין. ע"כ. הרי דנתבאר דלאו בני חדא בקתא נינהו, אלא כר וכסת עשוין להכניס ולהוציא ולכן צריכין שיבואו בהן המים דלא חשיבי עשוי למלאות, והאחרים דחשיבי עשוי למלאות א"צ שיבואו בהן מים. וביותר צ"ב דהא מפורש דכו"ע מודו דאף היכא דאינן עשוין להכניס ולהוציא חשיבי כלי גמור וראויין לקבל טומאה, ואין מי שחולק בזה. וכמו"כ בענין המחלוקת השניה כשנקרעו ונטמאו האם מטבילין כמות שהן כתב תוד"ה וטהרתן (סנהדרין סח). דלא אשכחן להדיא דפליגי רק יש מקום לדייק ממתניתין דתנן הכדור והאמום שנקרעו הנוגע בהן טמא ובמה שבתוכן טהור, אלמא אין מה שבתוכו חיבור, [וממילא הוא חוצץ] מיהו בתוספתא תניא ר' יהושע ב"ק אומר משום ר' אליעזר אף מטבילין כמו שהן, ומדלא חייץ בטבילה ש"מ דהוי חיבור.

והנה באבות דר' נתן (פכ"ה ה"ג) מובא כל המעשה דגמ' סנהדרין באריכות, מיהו התם שאלוהו על כסת עגולה והכדור והאמום והקמיע והתפילין שנקרעו מהו. אמר להם מקבלין טומאה, והטבילו אותן כמו שהן, והזהרו בהן שהלכות גדולות הן שנאמרו למשה מסיני. ובמסכת דרך ארץ (פ"ג ה"ה) תניא, חמישה דברים למדנו מר"א בשעת מיתתו ושמחנו בהן שמחה גדולה יותר ממה ששמחנו בחייו ואלו הן, הכדור והאמום והקמיע והתפילין וכסת עגולה שמקבלין טומאה, ומטבילין אותן כמה שהן. עיי"ש. הרי דאיכא הפרש בין הברייתות, דבאבות דר"נ מפורש דאיירי בנקרעו, ובמסכת דרך ארץ סתמא

איירי בשלמים וכסתמא דגמרא סנהדרין וכפרש"י. מיהו מאידך גיסא מאי דמסיים במסכת ד"א ושמחנו בהן שמחה גדולה יותר ממה ששמחנו בחייו, תקשי מהכא אמש"כ רש"י דרבנן נחלקו עם ר"א כבר בחייו ובשעת מיתתו שאלוהו אם עדיין מחזיק בדעתו, והשיבן דעדיין הוא אוהו כן, א"כ לא שייך לומר ששמחנו שמחה גדולה יותר ממה ששמחנו בחייו, דהא בחייו נחלקו עליו ושימתוהו, והשתא ישמחו הגם דאכתי עומד בדעתו.

והנה מתניתין דמקואות דתנן דכר וכסת של עור חשיבי עשוין להכניס ולהוציא י"ל דהמקור לכך הוא ב' הברייתות דבתרויהו שאלוהו על כסת עגולה דוקא שהיא תפורה מכל הצדדים, משמע דכר וכסת רגילין כן עשוין להכניס ולהוציא. ושאר הדברים ששאלו את ר"א בהא תנן בסיפא דמתניתין דהן מקבלין טומאה כלומר דכלי העשוי למלאות הוי כלי, וראוי לקב"ט, אבל אין צריכין שיבואו בהן המים. והיינו ממש מה שהשיבן ר"א ואמר להם והזהרו בהן שהלכות גדולות הן שנאמרו למשה מסיני. יש לבאר פשרה של אזהרה זו דלאורה איכא סתירה באותה הלכה, דכיון דמקבלין טומאה כמו שהן דכלי העשוי למלאות הוי כלי, ומוכח דלא חשיבי כגשם אחד, אלא יש כאן כלי עם תכולתו, ואי הכי היאך טהרתן כמו שהן בלי להוציא, והא פשוט דחייב להוציא התכולה כדי שיבואו בהן מים. ואף אי חשיב בית הסתרים וא"צ ביאת מים מ"מ ראוי לביאת מים כן בעינן וא"כ ל"ש להטביל כמה שהן.

ואתי שפיר מאי דהוסיף ר"א דאע"ג דאיכא לכא' סתירה פנימית, מ"מ הזהרו בהן דכך נתקבלה ההלכה למשה מסיני דמקב"ט ומטבילין כמו שהן, וא"צ להוציאן. ושמחו שמחה גדולה השתא דאמר להם דהוו הלכות גדולות למשה מסיני, יותר מבחייו שהבינו שמדעתו אומר כן ולכך שימתוהו. והא חזינן שלא רק שמחו אלא שסתם לן תנא כוונתה במתניתין דמקואות הנ"ל דהן מקב"ט כשהן שלמים וכך היא טהרתן. ועל דרך הדרוש שמא י"ל דמשו"ה אמר ר"א לר"ע דמיתתך קשה משלהם דוקא בענין זה, למאי דמבואר בכתבי הרמ"ק והאר"י דר"ע היה גלגול של זמרי בן סלוא שנהרג בעוון חילול ה' ובא לתקן חטאו ולמות על קידוש ה' וכמו שבאמות זכה. וגם הכ"ד אלף תלמידים שמתו היו כנגד הכ"ד אלף שמתו במגפה.

ואילו ר' אליעזר היה מצאצאיו של משה רע"ה כדאיתא בילקוט שמעוני (יתרו רמז רס"ח) רב אחא בשם ריב"ח, בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה שעוסק בפרשת פרה ואומר אליעזר בני אומר פרה בת שתים ועגלה בת שנתה. אמר משה לפני הקב"ה עליונים ותחתונים ברשותך ואתה יושב ואומר הלכה משמו של בשר ודם. [צ"ע דהא השתא עומד הקב"ה לתת התורה לישראל, ולכן אומר ההלכה בשם המקבליים, וכמו שהשיבוהו] א"ל הקב"ה, משה, עתיד צדיק אחד לעמוד בעולמי ועתיד לפתוח בפרשת פרה תחילה ר"א אומר פרה בת שנים וכו' אמר לפניו יהי רצון שיצא מחלצני. א"ל הקב"ה חייך שיצא מחלצני, הה"ד ושם האחד אליעזר, ושם אותו המיוחד אליעזר. עכ"ל. והא חטאו של זמרי היה הממ"נ שהקשה למרע"ה אם מדינית זו אסורה היאך שלך מותרת, ועל הלל"מ לא שואלים ממ"נ, והכא נמי מה שנחלקו על ר"א היה מכח הממ"נ הנ"ל, וזה פשר שלך קשה משלהם.

אפיקי מים

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

כלים פי"ג מ"א - מ"ד

דברי חכמים

המשך מעמ' ו'

וכתב דלא נראה חילוק זה, [ועיין להלן פי"ד מ"ג דנתבאר שם ראייה לדעת התפא"י]. ובטעמיהו דחכמים דמטהרים, כתב הרמב"ם ביד (פי"א מכלים ה"ב) דמאחר דאינו עושה מעין מלאכתו הוי כשברים ונטהר ואין מק"ט מכאן ולהבא.

מגירה שניטלו שיניה אחת מבינתים טהורה, נשתייר בה מלא הסיט במקום אחד טמאה.

עיין משנ"א שעמד דברישא משמע דאם נשתייר בה שתים טמאה, ובסיפא תנן דצריך שיעור דמלא הסיט, ועיי"ש מש"כ, ועיין הג' הרש"ש מש"ב. ובשיעור דמלא הסיט כ' הר"ש שהוא כהפרש בין אגודל לאצבע, והרמב"ם בפיחמ"ש כ' שהוא הפרש שבין אמה לאצבע, ועיין משנ"א.

והרקני בפני עצמה טהורה.

הר"ש והרע"ב מפרשים דהיינו העץ שהמפסלת קבועה בו, ועיין משנ"א דהחידוש בזה הוא דל"ח ב"ק, אבל הרמב"ם כ' בפיהמ"ש וז"ל: לא נשיג שמו אבל ביאור הענין שהוא כלי מכלי הנגרים יתרכב עם זולתו ואז יהיה כלי וכאשר יהיה נפרד אין לו שם בעצמו ולזה היא טהורה כמו שהשרשנו, עכ"ל, וכ"כ בפ"א מכלים (ה"ז) והרונקי בפני עצמה אינה מק"ט מפני שהיא מקצת כלי, ונראה דהרמב"ם אזיל לשיטתו (פ"ט מכלים ה"ג) דבעי שיהא שם בפנ"ע, והיכא דליכא שם בפנ"ע לא מהני גם בעומד להתחבר, וכש"כ בחידושי רבינו חיים הלוי פ"י מכלים, ורוקני אע"ג דעומדת להתחבר לכלי, אבל בפנ"ע אין לה שם ולכן היא טהורה, והראב"ד שם השיג, ומפרש דהכוונה ברוקני הוא על העץ יעו"ש, והוא קאי בזה לשיטתו דליכא הלכה בכלי מתכות שיהיה להם שם בפנ"ע ותליא בחזי לתשמיש, וא"כ בציור הרמב"ם כיון דעומד להתחבר וראוי להשתמש בו שפיר מק"ט, ולכן פירש באו"א.

הברית?? יש לציין שהיולדת הבינה מיד את השאלה וענתה במקום: זה בסדר!!! נוהרתי שלא יהיה ראשו ורובו... ר' זלמן חיך... אוהו... סו"ס יש לנו פה ברית היימית... לא צריך להתחיל להסביר כל דבר...
כן... לסבא ר' כהנא מאוד בוער לברך אשר קידש ידיד מבטן על יין של תרומה... מאוד חשוב לו שכבר ב"ואומר לך בדמיון חי", כבר אז התינוק יטעם יין של תרומה... כן... התינוק הזה עד הרגע היה ערל ואסור בתרומה והרגע הוא בא בברית הכהונה (בין הייתר...) ולכן לסבא מאוד חשוב שהוא כבר יטעם יין של תרומה... דא עקא!!! שמרחיצין את הקטן לפני המילה... והבא ראשו ורובו במים שאובין הוא שני לטומאה... וא"כ התינוק לא יכול לשותות תרומה...
לכן ר' זלמן רץ מהר לאם היולדת לתחקר אותה איך היה המקלחת... אז ב"ה היולדת הבינה מיד את השאלה... והבהירה לר' זלמן שזו הייתה מקלחת לפי הכללים והוא טהור לתרומה... עד כאן סיפור מספר שתיים...
כעת לא נותר לך אלא להסביר מה לא נכון גם בסיפור הזה...

ולסיום: שורות אלו הם זכר לקרבן פסח שני... הייתה שנה אחת יוצאת דופן בבית המקדש שהקרבן פסח בא בטומאה... ולשם שינוי דווקא לא בגלל שרוב הציבור היו טמאים... ולא בגלל שרוב הכהנים היו טמאים אלא בגלל שרוב הכלי שרת היו טמאים... כן... רוב הסכנים של בית החליפות נטמאו בטומאת מת (חוץ מהחלון של בילגה שהוא סתום...) וככה הוחלט ברגע האחרון שפסח בא בטומאה...
אחד מהגזברים לא נמלך בלשכת הגזית והחליט על דעת עצמו לעשות מעשה... הוא הזעיק בקריאת חירום דחופה מאתים צורפי מתכות... והם חתכו את כל הסכנים לשנים וככה טיהרו אותם וחזרו וחיברו אותם במעשה אומן... הכוונה שלו הייתה טובה... הוא רצה שכלי השרת יהיו טהורים...
אבל למייעשה הוא רק סיבך את העניינים!!! ולמה?? כי כידוע לך: לפני כמה שנים שמעון בן שטח גזר טומאה על כלי מתכות שגם לאחר שהם נשברו וחזרו ועשה מהם כלים חוזרים לטומאתם הישנה... ואם ככה הכלים האלו חזרו לטומאתם... דא עקא!! שרק מדרבנן הם טמאים... וכאן התעוררה שאלה חדשה: האם גם ככה"ג העמידו חכמים דבריהם במקום כרת... האם אנחנו מסווגים את זה לערל הזאה ואיזמל שהעמידו חכמים דברים במקום כרת... או לסווג את זה לאונן מצורע ובית הפרס שלא העמידו חכמים דבריהם במקום כרת???
ואם נאמר שחכמים כן העמידו דבריהם במקום כרת... וזה נחשב לטמא... אז הפסדנו גם פסח ראשון וגם פסח שני... פסח ראשון לא כי סו"ס כלי השרת טהורים מדאורייתא... ואילו פסח שני לא... כי מועטין נדחין לשני, רק כשרובן עשו בראשון וכו'??
יהי רצון שצריך עיון זה יחשב כאילו הקרבנו פסח שני במועדו... והתשובות לשיקול דעת הקוראים... והלוואי ונוכה עוד להקריבו בשנה זו (יש לציין שזה הוא חידוש שחידשו לי השנה שאם השבוע יבנה בית המקדש נוכל להקריב פסח שני, למרות שבפסח ראשון כולם היו טמאים מתים... וצ"ע.)

לפניך שני סיפורים קצרים... שאני מכין אותך מראש שכל הנראה יש בהם טעויות... כל השאלה היא כמה!!! אדרבה... נראה אותך מונה אותם אחד לאחד...
ברוכים הבאים לשמעון הספר... שמעון הספר מקפיד על כללי ההגיינה... ויש לו מקווה צמוד... ולאחר כל תספורת הוא לוקח את המספרים... ומטביל אותם וחוזר חלילה לבא בתור... כן... לך תדע... מגיעים לפה אנשים עמי הארץ להסתפר (תשאל איך אני יודע שהם עמי הארץ... זה לא בעיה... הם רוצים שאני אעשה להם בתער איפה שאסור...) מה שקורה עכשיו זה שהמכונה שלי נהיית ראשון לטומאה... ואח"כ מגיע חבר להסתפר... אמנם המספרים עצמם לא מטמאים... כי ראשון לא מטמא אדם... אבל כשמגיעים לחתוך סביב השפם... שם מצוי טיפ טיפה רוק... (לא גרע מרסיסי רוק דקורונה) ואז המשקין עלולים להיטמא מהמכור נה... לכן שמעון הספר סידר את עצמו... בחורף האחרון הוא בנה לעצמו מקווה כלים צמוד... לייתר בטחון... אם לא יועיל לא יזיק... אחרי כל תספורת הכל הולך למקווה... גם המשקפיים ואפילו הכיפה... לך תדע...

אבל לשמעון הספר יש חבר שקוראים לו אפרים הספר... לאפרים אין מקווה כלים בבית... והוא רוצה שהחברים יבואו אצלו להסתפר... גם לו מגיע איזה דבר תורה אחרי התספורת משהו על הפרשה... אז אצלו יש מדיניות אחרת!!! התספורת מתחלקת לשני חלקים... יום אחד הוא מספר את כל הראש... ואז כולם באים בלי בעיות... ואז הוא לא נוגע בשפם!! לא מתקרב לשפם!!! כן... אם היום אנחנו מפחדים שהספר יתקרב לעצם מדין בל תקיפו... אז אצלנו מפחדים מהשפם... המפגש של מספרים עם השפם עלולים להכניס לי לתוך הפה משקין טמאים... ולכן!! יש יום אחד בשבוע שאפרים הספר שוכר את המספרה של שמעון לשעתיים... ובאותו יום הוא מספר את כל השפמים!!!! ובין שפם לשפם הוא מחטא את המספרים במקווה הכלים המהודר של שמעון הספר...
באותו בוקר נתלית מודעה בבית המדרש של החברים: תזכורת: יומא דשפמי!!! היום זה יום השפמים... כן... יומא דשפמי זה יום שהולכים לספר ולא משלמים (כי כבר שילמנו לו שבוע שעבר...) זה כבר נהיה מושג בבית המדרש... יום שלא היה שטייגן בבית המדרש והיה ריפיון ולא יצא לנו כלום מהיום הזה... קוראים ליום הזה יומא דשפמי... (עיין שבת קכט:)

נעבור לסיפור השני:

ובכן: מול טוב לשמחת הברית של הנכד הבכור של משפחת כהנא... הסבא מצד האבא שהתכבד מראש בעמידה לברכות הגיע מצויד עם בקבוק יין של תרומה... למה לא... להגדיל השמחה... אם כבר אשר כרת ידיד מבטן... הרי הוא גם כהן מבטן... (הסבא הסנדק מצד האבא אמנם לא כהן... אבל הוא לחש בהתרגשות למחותן... מה שבטוח... הבת שלי כבר יכולה לאכול בתרומה מחמת ה"זרע יש לה" - הרך הנולד לה במזל טוב... יש לציין שזו הייתה פליטת פה שלא לגמרי במקום... המחותן לא היה "שבע רצון" מהמשפט הזה...) ר' זלמן המוהל עמד עם האזמל של המילה... האבא הקוואטער כבר מתקרב... (כן... זה שהקוואטער הוא אדם זר, זה זכר לחורבן... כי בזמנם ביום השמיני כבר מתחיל דמי טוהר) ואז ר' זלמן ניגש במהירות לאם היולדת ושאל אותה: האם רחצת את התינוק לפני

נדונים גפרק המשך מעמ' ה'

מכך לא שייך לחתוך, אבל במעצד ואיזמל שהם חדים וחלקים אפילו בפחות מכמלא הסיט ראויים לחיתוך ע"י הולכה והובאה.
אמנם עדיין יקשה מריש פירקין (מ"א) שאמרו במגל קציר שנחלק טמא, וביאר הרע"ב שמגל קציר עשוי פגמויות פגמויות, והתם גם לא הגבילו את שיעור השברים לטמא דוקא בכמלא הסיט, ומשמע שבכל שיעור שראוין לחתוך טמאין וקשה מאי

שנא ממגירה שניטלו שיניה ששיעורה הוא בכמלא הסיט.

והנה ברמב"ם בפיהמ"ש משמע שמה שאמרו מגירה שניטלו שיניה שיעורה בכמלא הסיט מיירי על אופן שכל המגירה נשארה ורק השיניים נפלו, ולפי זה י"ל שמה שהצריכו שיעור של כמלא הסיט הוא משום שבפחות מכך אינו מספיק להחשיב את כל המגירה ככלי, ומשא"כ בשאר הכלים בפרקין שהגדון הוא רק על השבר לחודו וכל שראוי לחיתוך חשיב כלי בפנ"ע.

ניתן להשיג את הגיליון מידי שבוע:
בני-ברק:
רח' ראב"ד 31 משפ' ברמן
ירושלים:
ישיבת מיר- הרב בצלאל טרוביץ
טל: 0533165655
קרית ספר:
רח' נתיבות המשפט 67 משפ' זכריש

נקבלת הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל:
8592161@GMAIL.COM
כמו כן בכל עניני הגיליון ניתן לפנות במייל הנ"ל
או בפנ"ל: 0548592161

מי שביכולתו להשתתף בהוצאות לזיכוי הרבים
ניתן לתרום בעמדת קהילות
קופה מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות
וכן בקו הצדקה בשלוחה הנל' 0732757000

"מי שהוא טיפס אומר מי יכול ללמוד כל התורה... כלים שלושים פרקים ותחכם מהו אומר ריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומדה כולת" מדרש רבה ויקרא פסוק פרשה י"ט

ניתן לשלוח הארות והערות במסכת כלים למדור מלחמתה של תורה **עד יום ראשון הבעל"ט.**

עקב המצב
חלו שינויים
בזמני ומוקדי
ההפצה.
לבירורים:
0548592161